VII.

MEDAILLES EN GEDENKPENNINGEN.

Gelijk ik op blz. 19 onzer »Berichten" (15 dec. '69) zeide, is er van dezen nieuwen akkergrond slechts magere vrucht te wachten:

Immers Carl Schulze (zie Tonhalle 1869, n⁰. 33—47) die zijn onderzoek tot alle europeesche verzamelingen en penningboeken uitstrekte, vond niet meer dan 65 italiaansche, 51 duitsche, 18 (meest zuid-) nederlandsche, 14 fransche, 14 zwitsersche, 5 hongaarsche, 4 engelsche, 3 zweedsche en 1 deensche, poolsche en spaansche; terwijl hij in een Aanhangsel nog 25 gedenkpenningen beschrijft.

Dat hem evenwel, wat *ons* land betreft, enkelen onbekend gebleven zijn, blijkt reeds dadelijk: en wanneer onze penningkundigen en verzamelaars deze onze poging steunen willen, zal nog wel-meer aan 't licht komen! Ik noodig allen daartoe vriendelijk uit; en herhaal tevens den wensch: „dat bovenal zij, die ten onzent tot oud-adelijke en patricier-geslachten behooren... welke nog waarde hechten aan familie-overleveringen en bescheiden — en waarin het erfgoed van boekerijen en verzamelingen vau ouder op kind is overgegaan — ernstig ál dat erfgoed mogen willen onderzoeken *en ons mededeelen, wat zij vinden.*"

Alvorens ik tot de ontvangen mededeelingen overga, sta hier nog eene vraag van mij zelven:

Ik bezit een looden penning ter grootte van een cent, blank op de keerzijde, doch op de voorzijde het woord MUSICA dragende, boven een notenbalk waarop als noten staan $\begin{array}{c} e\ d\ e \\ \hline g\ f\ h \\ e \end{array}$ [1]). Daaronder staan *ineengevlochten*, de letters HLR.

Weet iemand waartoe zulk een loodje diende? HEIJE.

En nu volgen de mededeelingen:

---

[1]) Misschien had dit laatste $\begin{array}{c} e \\ \hline c \\ \hline e \end{array}$ moeten zijn!

Bernoulli. (Daniel)

Geb. Groningen, 29 Jan. 1700, † Basel 17 maart 1782 [1]), schreef in betrekking tot toonkunst:

Recherches physiques, mécaniques et analytiques sur les tons des tuyaux d'orgues differemment construits. Memoir. de l'Academ. royale des sciençes, 1762, 431—885.

De medaille is borstbeeld; links gewend: onderschr.: Daniel Bernouilli. Daaronder een te zaam getrokken lettermerk: *Abr. Abr.*(*amson*) als graveur. — Keerzijde: een sterrewacht aan den oever eener zee met zeilend schip. Randschr.: Maris et coeli mensor. In de afsnee: nat(us) MDCC. (Zie over Bernouilli ook Nav. XII, 302.)

J°. DE VRIES, JZ.

Böckelmann. (Johan Frederik) — Zie ook hiervoor blz. 20.

Deze ovale zilveren gedreven en hoogst zeldzame begrafenispenning is afgebeeld en beschreven in het bekende werk van mr. G. van Loon, Beschr. der Nederl. Historiepenningen, dl. III, blz. 297, van welk werk ook eene vertaling in het Fransch bestaat. Het gewicht is 76 wichtjes. Op de voorz. zit de hoogleeraar in zijn boekvertrek, houdende met zijne uitgestrekte rechterhand een groot kussen, waarop de keurvorstelijke muts en wapenschilden van den Paltz liggen. Met de linkerhand leunt hij op eene tafel, naast verscheidene uitgegeven werken, wier titels daarop gelezen worden. Twee engeltjes met lofbazuinen houden eenen wimpel omhoog met dit opschrift: *Illic fatigor, hic requiesco.* (Daar word ik vermoeid, hier rust ik uit.) En, daar hij een groot liefhebber van de muziek was, ziet men op den voorgrond verscheidene instrumenten dier kunst, een bas, viool, cymbaal of guitar, opengeslagen muziekboek en blaasinstrumenten van dien tijd: het tafelkleed heeft dit opschrift: *Natvs Ad Diem* XVIII *Aprilis Anni* MDCXXXII. *Denatus ad Diem* XXIII *Octobris Anni* MDCLXXXI, (geboren den 18 april des jaars 1632, gestorven den 23 october 1681.) De keerz. verbeeldt twee engeltjes, die zijn gekroond wapenschild, (twee armen, elk met een hamer) vasthouden en waaronder op een uitgespreid kleed dit opschrift, distichon, gelezen wordt: Ad Insignia, (zinspelende op het wapenschild):

Malleus est duplex, quo princeps regna gubernat.
Legibus Ars, gladio Vis, jubet esse probos.

Aeternae memoriae sacrum *Viri nobiliss. et celeberrimi Domini* Joannes Friderici Böckelmanni *olim summi Palatini Judicii* vicarii consiliarii *Jurisque ibi et postea* Lugduni Batavorum antecessoris. Aldus vertaald: (Op het wapenschild):

De hamer, waarmede een vorst zijne rijken bestiert, is tweevoudig: zijne staatkunde beveelt door de wetten, zijne oppermacht door het zwaard, vroom of braaf te zijn. Ter onsterfelijker gedachtenis van den zeer edelen en vermaarden man, den heer Johan Frederik Böckelmann, eertijds raadsheer van het hoog-gerechtshof van den Paltz; hoogleeraar in de rechten eerst aldaar, daarna te Leiden.

J°. DE VRIES, JZ.

Chimarrhaeus. (Jacob)

Geboren te Roermond 1566, was protonotarius, comes palatinus en auratae

---

[1]) Volgens van der Aa; volgens Ed. Gregoir, Alf. Goovaerts en Lichtenthal † 1783.

militiae eques. Aalmoezenier van koning Rudolph II en domproost te Leitmeritz, Ratibor en van St. Severin te Keulen, was hij beroemd als uitstekend zanger en vioolspeler. Wegens zijne groote verdienste door koning Rudolph aan 't hoofd der hofkapel geplaatst en tot den adelstand verheven, stierf hij, algemeen geacht, den 24 aug. 1614 te Leitmeritz.

Borstbeeld, regts. Hooge kraag en muts. Omschrift: Jac. Chimarrhaevs. D. D. (ivorum) Maximiliani H. Et. Rvdol (phi) II. A. Sacris. C. (appellae) P. (raes). Keerzij: een familiewapen. Opschrift: Domat. Omnia. Virtus. mmtr. 37.

Zou men te Roermond zelve, niet nog iets kunnen opsporen betrekkelijk dien roemruchten stedeling?

HEIJE.

Felix Meritis (Vijf-en-twintig-jarig bestaan van de maatschappij:) te Amsterdam, 3 Nov. 1802.

Deze zilveren gedenkpenning, door Lageman vervaardigd, heeft op de voorzijde een altaar, waarop een bijenkorf en eene figuur V-7 (?) tusschen twee lauriertakken; op het voetstuk het jaartal der stichting, MDCCLXXVII. Achter het altaar rijst de zon omhoog; links een rozenstruik, rechts een zonnebloem geplant. Omschrift *Felix Meritis* (gelukkig door verdiensten). De keerzijde: in eene krans: *De Maatschappij op haren 25sten Verjaardag aan derzelver Lid:* en, in een ander, de ingesneden naam *J(ohannes) M(arinus) Verhoesen*, mijn grootvader van moederszijde, die ook op een zoogenaamd regentenstuk van A. de Lelie is afgebeeld, in het gebouw aanwezig; daaronder gegraveerd: 3 *Nov.* (ember) 1802.

Deze penning is afgebeeld en beschreven in het Vervolg op van Loon, St. VIII, Pl. 86 n°. 885. Evenzoo in Stuk VII, Pl. 48 n°. 520, op 't jaar 1777, de Prijspenning dier maatschappij, met eene vrouw, in een halfrond gezeten en in de rechterhand een eerekrans, in de linker een perkamenten rol; zij rust op een schild met het blazoen der maatschappij. Om den rand *Meritis* (door verdiensten). Keerzijde: Een stralenkrans, eindigende in een lauwerkrans. Er bestaat thans een andere stempel. (Zie het werk Verv. v. Loon St. VII omtrent het historieële, ook over de Afdeeling „Toonkunst.")

J°. DE VRIES, JZ.

Fodor Mainvielle. (Josephine)

Zangeres van europeesche vermaardheid en leermeesteresse van Henriëtte Sontag.

a. Borstbeeld, regts, met getooid haar. Boehm. f. Keerzijde: Natura an arte praestantior incertum optime consociatis ΠΑCΗC ΜΟΥCΙΚΗC ΜΕΤΕΧΟΥCΑ. Vindobonae, 1825. Zilver, 43 mmtr. (Berlijnsch Museum.)

De hr. W. de Vos, Jbz. (Amsterdam) bezit een exemplaar in brons, door hem, zoo hij meent, aangekocht uit den boedel van den stichter van 't museum **Fodor.**

b. Borstbeeld met getooid haar, links. Ferraei f. Keerzijde, een lauwerkrans, waarin: Te Nuova Euterpe Adria Plaudente Onora 1819. Hout, 44 mmtr. (ibid.)

Wie deelt mij bijzonderheden mede omtrent de afkomst dier zangeres? Was zij (gelijk ik vermoed) eene zuster van Charles Antoine Fodor (zie

Nav. XIX, 457), geb. te Venlo en gedurende 25 jaar orkestdirecteur in Felix Meritis te Amsterdam?

HEIJE.

Hortense, voormalige koningin van Holland. 1813.

Voorzijde: Het borstbeeld der koningin, van de rechterzijde te zien, met dit opschrift, in het grieksch, zoo als de medaille geheel in antieken stijl is: *ΟΡΤΗΣΙΑ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ.* (Hortense, koningin); onderaan de verkorte naam van den medailleur *AN* (Andrieu). Keerzijde: Een schildersezel, waaraan een krans van rozen hangt en waarop eene schilderij met vrouwenportret is geplaatst; ter zijde zijn attributen der muziek en der beeldende kunsten gesteld, en een boek, waarop staat: *Romances.* In de afsnede: *ΤΙΜΩΣΙ ΤΙΜΩΜΕΝΑΙ* en daaronder *E ΑΩΙΓ* nog lager *HF. AN.* Het eerste beteekent: *geëerd, vereeren zij* (namelijk de kunsten); het tweede is het jaartal 1813; het laatste is weder de verkorte naam van den medailleur: Andrieu.

Deze medaille is afgebeeld en beschreven in het werk: Histoire numismatique du Royaume de Hollande, sous le règne de S. M. Louis Napoléon, par Maurin Napoléon, comte Nahuijs. Amst., Paris, 1858, plaat 1, n°. 4, en in nog kleiner vorm in een werk, ten vervolge van het vorige: „Hist. Numism. de la Hollande, pendant la Réunion à l'Empire Français," Utrecht 1863, plaat 1, n°. 9. Ook in Catalogue du Musée Monétaire, Paris 1833, Règne de Napoléon n°. 188, en in het prachtwerk: Trésor de numismatique et de glyptique, Empire Français. Pl. 28 n°. 5. Wij vernemen daaruit, dat deze vorstin eene goede musicienne was, schoone romances componeerde en deze zangen met smaak kon voordragen. De meest geëerde dichters, waaronder de beide Ségurs, boden haar hunne romances aan. Het was voor haar, dat de heer Laborde de coupletten „Partant pour la Syrie" vervaardigde, waarvan de muziek, door de vorstin gecomponeerd, niet minder populair is geworden, dan het andere: „Reposez-vous, bon chevalier" enz. Zij was de dochter van keizerin Josephine. Bekommerd liet zij zich eens over haren broeder, Eugène de Beauharnais, aldus uit: „Il ne m'écoute guère, j'ai envie de mettre mes récommandations en chanson. Composer la musique m'est facile, mais je ne sais pas faire les vers." Zij droeg toen aan verscheidene dichters op, om romances voor haar te maken, die zij Eugène toezond, onder anderen eene, waarvan zij de muziek componeerde en eindigde met deze woorden: „Es trop aimé pour t' exposer toujours." Zij was het ook, die het eerst op de gedachte kwam, om boven iedere romance eene afbeelding te plaatsen. — De medaille is eerst in 1813 geslagen, toen Holland reeds een deel van het keizerrijk uitmaakte.

J°. DE VRIES, JZ.

Huyghens. (Christiaan)

Omschrift voorzijde: *Christianus Hugenius:* onder den arm: *Henrionnet f.* Keerzijde: *Natus Hagae Comitum in Batavia an* (no) *MDCXXIX. obiit an* (no) *MDCXCI Series numismatica universalis virorum illustrium. MCCCCXXI. Durand edidit.* (Er is een fout in 't jaartal van overlijden dat 1695 moet zijn.)

Eene andere medaille wordt beschreven door Kluyskens, tom II, 58. Ook Schulze, Tonhalle 1869, n°. 42 beschrijft die aldus: borstbeeld links, met lang gelokt haar.

Omschrift Christ. Hvgenius. Keerzij: een zittende Saturnus met slinger als triangel. Opschrift: Semet metitur. Bovenaan de planeet Saturnus met den ring. Omschrift: Propter inventionem Triangvli Saturni: mmtr. 82, Berlijnsch Museum.

J[0]. DE VRIES, JZ.

Huyghens. (Constantijn)

Ik bezit een uiterst fraai gedreven zilveren penningplaat, met het borstbeeld van den in 1687 overleden (toen bijna 90 jaar oud) en niet minder als muziekvriend dan als dichter merkwaardigen, geheimschrijver der 3 stadhouders Fredk.Hendrik, Willem II en Willem III. Op de keerzijde van de plaat is gegraveerd Constantin Huijgens.

J[0]. DE VRIES, JZ.

Meijer, (J. V.) aartspriester en pastoor te Zwolle; 25ste Verjaardag van de aanvaarding van zijn ambt.

Voorzijde: Een herder, beschenen door hemelsche lichtstralen, terwijl hij zijne schapen hoedt, en in zijn rechterhand een herderstaf houdt en met de linker- op een anker leunt; in de afsnede: twee kruislings vereenigde crucifixen en in 't midden een brandend hart; om den rand: IOANNI. VITO. MEYER. PASTORI. sVo. FIDeLI.

Keerzijde: Een kerkorgel, waarop een muziekboek (antiphonaire) ligt met de woorden *festo nominis* IESu (het feest van den naam van Jezus), ter wederzijde muziekinstrumenten; om den rand en in de afsnede staat: IPSO 25. PASTORATVS. eIVs ANNO OFFERT. CHORVS. zWoLLENsIs. PIAE. VENERATIONIs. sIGNO. Deze opschriften of legenden vormen tevens een chronogram, de groote letters namelijk maken het jaartal 1808 uit. De zin is: (Het koor te Zwolle biedt aan zijn getrouwen herder J. V. Meijer op zijn 25 jarig ambtsgetijde tot teeken van vereering dit aan). Men vindt dezen penning, die in zilver en, zeldzamer, in brons voorkomt, afgebeeld en beschreven in een werkje, buiten den handel: „Gedenkpenningen en Munten uit de Penningkas van een liefhebber der hedendaagsche penningkunde te Deventer," (wijlen Martinus van Doorninck) 1833. Vervolg N⁰. 8. De beschrijving is later overgenomen en vertaald in het op de vorige bl. genoemde werk van Graaf Nahuijs. Pl. X. n⁰. 68. Men kan daar de bijzonderheden lezen omtrent Joannes Vitus Meijer, geb. 13 aug. 1750 te Deventer. Op 't einde van 1779 volgde hij in de pastorij den aartspriester en pastoor Hofhuijs te Zwolle op. Hij herbouwde de Huiskerk tot een smaakvolle kerk. Door de leden van zijn zangkoor werd hij op den 25sten jaardag van de aanvaarding van zijn ambt met een gouden gedenkpenning beschonken, naar wiens stempel hij weêrkeerig eenige zilveren exemplaren liet vervaardigen, die hij aan zijne zangers en eenige vrienden vereerde. In 1819 volgde hij den aartspriester Pas op, voor Salland en Drenthe, en eindigde den 14 maart 1821 zijn werkzaam en nuttig leven. Hij vermaakte een aanzienlijke som aan de armen der onderscheidene godsdienstige gezindten zijner woonplaats; zijne bibliotheek aan de theologische school te 's Heerenberg.

J[0]. DE VRIES, JZ.

Invoering der nieuwe Psalmberijming.

Voorzijde: Koning David op de Harp spelende. Om den rand *Felicitatis Omnisreligio fundamentem.* De Godsdienst is de grondslag van alle geluk.

In de afsnede:

David Cantico Suo
Redditus Throno
MDCCLXXIV.

David door zijn zang aan zijn troon terug gegeven (met andere woorden: David in zijn eer als zanger hersteld) 1774.

Keerzijde. De Maagd van Nederland, met speer en hoed en het wapen der Unie, is op een baal koopwaren gezeten en heeft nevens zich aan de eene zijde een koe, aan de andere zijde een botervat en korenaren, terwijl men op den achtergrond een chip ziet; een en ander zinspelende op handel, veeteelt, landbouw en zeevaart.

Om den rand: Belg. (ium) Foederatum. Vereenigd Nederland.

(Zie vervolg op *van Loon* n⁰. 496.)

Velp. J. H. VAN GEUNS. [1])

Vergouw (C.) en Putman. (W.)

Op de voorzijde, naar het opschrift, voorstellende, *St. Cecilia*, op een antieken zetel voor een klavier geplaatst; zij is omhangen met een kruis voor de borst; ter zijde de naam van den stempelsnijder, *J. P. M. Menger* f. (ecit), zijnde Menger, de zoon, aan de rijksmunt te Utrecht werkzaam. De keerzijde heeft alleen dit opschrift: *Den Heere C. Vergouw, voor* 65 *jarig dienstbetoon als koorzanger der R. K. Kerk te Oudewater uit erkentelijkheid opgedragen Junij* 1864.

In de Aanwinsten van het Leidsch Academisch Munt- en Penningkabinet door wijlen prof. P. O. van der Chijs, 10 febr. 1865, in de Leidsche courant medegedeeld, wordt eene medaille vermeld in hetzelfde jaar 1864 en in dezelfde maand junij, ook te Oudewater, vereërd aan W. Putman, na 65 jarigen dienst als organist; (waarschijnlijk op denzelfden stempel geslagen). Ik bezit die niet.

J⁰. DE VRIES, JZ.

---

1) De heer van Geuns maakt nog melding van de volgende medailles, waarvan door hem nadere beschrijving beloofd is. Als: 1. De muziekvereeniging Overeenstemming uit Kunstgevoel te Schiedam aan W. Hutschenruyter, 1856. 2. Aan de Societijt van Harmonie der stad Hulst, 1829. 3. Invoering van de christelijke gezangen in de Ev. Luth. kerk in het koningrijk der Nederlanden, 1827. 4. Op de voltooijing van het Parklokaal te Amsterdam, 1852. 5. Herinnering aan het 10jarig bestaan van het Muziekgenootschap St. Cecilia te Soerabaija, 1858. 6. Op Godfried Baron van Swieten, (Zie pag. 101.) 2 stuks. HEIJE.